

Etkinlikler

Osmanlı Bankası Müzesi'nde

30 Haziran 2003 tarihinde düzenlenen " İstanbul geçmişten miras kaldığı kadar gelecekte de ödünç alınmıştır!" başlıklı panelin konuşmaları

**Yöneten : Prof. Dr. Atilla Yücel Katılanlar : Prof. Dr. Murat Belge
Doç. Dr. Turgut Cansever**

Atilla Yücel: Bu panelin burada kalmayıp birden çok buluşmaya aday ve bunu hak eden içeriğine ve programına ilişkin birkaç şey söyleyeceğim. Ondan sonra özellikle bugün tartışabileceğimiz bazı konuları içerik, panelist ve katılanlarla bütünleşerek tartışmaya başlayacağız. Bu arada ev sahipliği yapan kuruluşa teşekkür etmek gerekiyor. Böyle bir tartışmanın bu mekânda yapılması çok anlamlı.

Tartışacağımız konunun bir boyutu **hafızayla ilgili**, ama daha önemlisi onun paylaşılması ve kullanılmasıyla ilgili. Bahsedeceğimiz konu sadece geçmişle ilgili değil. Bu konunun birkaç alt başlığı olabilir. Biri, İstanbul gibi bir büyük kentin uzun bir tarih kesimi boyunca dünya kenti olabilme imkânını ona tanıyan ve bunu belirli bir süreklilik içinde taşıyan hafızasının **hangi katmanlardan** oluştuğu. İstanbul'un **kültürel mirası** dediğiniz zaman bu neyi içeriyor gerçekte, belki bundan biraz söz edilebilir; en azından hatırlatılabilir böyle bir şey. Gerçekten, birbirine bakan çok sayıda katmandan söz ediyoruz. **Kültür, tarih, toplum** katmanlarının birlikte yaşandığı bir kentten söz ediyoruz. Bunun içeriğine değinilebilir.

İkincisi, bu kentin çok geride kalmayan bir tarih içinde dünya kültür mirası listesine alınma sürecine ait birtakım bilgiler tartışılabilir. Bu konuda yine Turgut Cansever'in canlı bir hafızası var. Belki bunu paylaşmanın bir anlamı olabilir; çünkü merak ediyorum nedir bu dünya kenti olmak veya UNESCO'nun listesinde olmak. Üçüncüsü, bugün neredeyiz? Bir sıkıntı var; listeden çıkarılınsın mı İstanbul; bunu hak ediyor mu hak etmiyor mu; sahip çıkabiliyor muyuz çıkamıyor muyuz; neredeyiz; İstanbul hangi sıkıntıları yaşıyor; sadece tarihle ilgili bir mesele mi yoksa başka şeylerin tezahürü mü? Bu işin politik boyutu, toplumun gelişmesiyle ilgili boyutları da söz konusu. Bunlar üzerinde tartışılabilir ve İstanbul'un bugün nerede durduğu, nasıl kullanıldığı, nasıl değerlendirildiği veya korunmaya çalışıldığı da tartışma konuları. Yine konunun çok içinde olmayan insanları ilgilendirmese de, nedir bugün **UNESCO'nun kriterleri** ya da **evrensel kriterler** veya başka dünya uluslarının, birtakım birliklerin, örneğin Avrupa Birliği'nin, kuruluşların bugün kültür mirasıyla ilgili, kültürle ilgili, bunların korunması ve kullanımıyla ilgili yeni yaklaşımları? Kültür bakanımız UNESCO'nun ya da bu tür kuruluşların bugünkü kriterleriyle, normlarıyla Türkiye'nin mevzuatının, sisteminin uyumunu söylüyor. Bir doğru tarafı var, ama mesele sadece bundan ibaret mi; mazeret mi ya da gerçeklik mi? Bunlar gerçekten tartışılması gereken şeyler. Koruma mevzuatı ve koruma yaklaşımları dünya normlarıyla ne denli uyum halinde; hayatla ne denli uyum halinde? Bir de bütün bunların temelinde, biz ne yapıyoruz?

Bütün bu sorularla birlikte, eğer her şey insan içinse, bu insanın, bu **toplumun projeksiyonu** nedir? **Var mı böyle bir projeksiyon?** Bunun içinde İstanbul'un kültürel mirasının korunması nerede duruyor. Bütün bu alt başlıklar tartışılabilir ve tartışılması gereken konular.

Murat Belge'den başlamak istiyorum. İstanbul'da hafızayı oluşturan bence hayatın çeşitli tezahürleri, bu mirasın farklı katmanları. İstanbul'a çok yakından bakan biri olarak, -mimari ve coğrafya başta olmak üzere- kültürel mirasın içeriği ve anlamı hakkında ne düşündüğünü merak ediyorum.

Murat Belge: Bu toplantıya yol açan olgu, İstanbul'un korunması gereken kentler kapsamında çıkarılması. Bütün dünya için değerli bir varlık var ortada ve bu varlığın bir de görünür sahibi var; ama o görünür sahip bu varlığı korumak için yapması gereken şeyleri yapmıyor. Turgut Bey daha önce bir çocuk örneği vermişti: Bir çocuğun anne babası üstlerine düşeni yapmazlarsa, belki kanunen o çocuğun velayeti alınır ve başkasına verilir. İstanbul'la bizim yetkililerimizin ilişkisine bakıldığı zaman çok farklı bir durum yok ortada. Dolayısıyla İstanbul'un listeden çıkarılması çok fazla yadırganacak, içerenek, şikâyet edilecek bir durum değil.

Mikrokozmos, makrokozmosu yansıtır derler. Dolayısıyla durumu tarif etmek için bütün İstanbul'da dolaşıp ayrı ayrı her yerin ne durumda olduğunu izlemek gerekmiyor. Geçtiğimiz günlerde Boğaz'dan geçerken Amcazade Yalısı'na bir kez daha baktım 2003 Haziran sonu gözüyle: 1690'larda yapılmış ahşap bir konuttan günümüze kalmış bir parça. Ona baktığınızda, bu kent hakkında karar veren ve kentin hayatını düzenleyen yetkililerin kente bakışlarını görüyorsunuz. Bu manzaraya baktığınızda UNESCO'nun yaptığını yapmamak mümkün değil. Osmanlı konut mimarisinin son derece güzel bir örneğini bu hale getirmekle, acaba diyorum devletin her zaman gözettiği "**eşitlikçilik**" ilkesi bu alanda da mı gözetiliyor? Eşitlikçi bir tavır mı bu; biz sadece Roma ve Bizans mimarisini perişan etmekle kalmıyoruz, bizim yapılarımızla ilgili de aynı muamele söz konusu mu demek? Öyle bir bina orada dururken, her istediği şeyi yapabilen devletin, buna neden bir şey yapmadığını anlayamıyorum.

Başka örnekler de var. Mesela Samatya'da Sinan'ın hamamı. Son derece ilginç bir cephe fasadı olan, başka binalara benzemeyen bu yapıyla ilgili kurtarma faaliyeti sonunda, kurtarsalar mı kendi haline bıraksalar mı, hangisinin daha iyi olduğuna karar vermek çok zor. Bunlar Türk-Müslüman mimariden bugüne kalanlar. Ama bu kentin planında, onu özellikle dünya kenti yapan, daha eski yıllardan uzanan bir tarih ve o tarih içinde yakın zamana gelene kadar iyi-kötü korumayı başardığımız öğeler. Romalılarla Konstantinopolis olarak başlayan, sonra da Bizans olarak devam eden kentin tarihinde daha sonra Osmanlı var. Bu Greko-Latin kent, önceki anlayışla çok da fazla bağlantısı olmayan Osmanlı şehirleşme anlayışıyla yeniden ele alınmış ve bugüne gelmiş. Zaman içinde dünyanın çok özel bir geçit yeri olduğu için, pek çok dini veya etnik topluluğun yaşadığı bir yer olmaktan dolayı, bunların hepsinin izlerini taşıyan bir kent olmuş.

Şu anda bizim olduğumuzdan çok daha şefkatli, dikkatli, özel bir ihtimam gerektiren bir kent İstanbul; üzerine titrenmesi gereken bir kent. Ama şüphesiz, bizim gösterdiğimiz davranışa "ihtimam" demek pek mümkün değil.

Turgut Cansever: Konuşmama Heidegger'in bir cümlesiyle başlamak istiyorum: "İnsan geleceğe yönelik varlıktır." Bu son derece önemli bir cümle. Bir başka örnek de, MÖ 5. asırdan günümüze kadar Çin yöneticilerinin geliştirilmesini sağlamış 14 sayfalık bir kitaptan. Birinci sayfanın sonu şöyle: "Erişilen noktayı bilmek, gayeyi bilmek lazım; gayeyi bilince sükûnete erişilir, bu sükûneti barış takip eder, barış düşünceye imkân verir, bu düşünce de insanı erişmek istediği yere erişirir."

Erişilen nokta bir süreç ile oluşur. Doğrusu Türkiye'de nasıl bir süreçten nereye geldiğimizle ilgili olarak yeterli kadar konuşulduğu kanaatinde değilim. Burada bir kültür var, bunun adına medeniyet, şehirlilik, civilization diyoruz. Şehir hayatı ne idi nereye geldi?

Geçenlerde Tayyip Erdoğan'ın müthiş bir konuşmasını izledim. Şöyle diyordu: "Ben Rize'de doğdum; Rize çok güzel evleri olan, çok güzel bir şehir. Tahsilimi Trabzon'da yaptım; o başka türlü güzel. Sonra Amasya daha da başka; Çorum keza, o da güzeldi ama başka bir güzelliği vardı. Her birinin şahsiyeti olan bu güzel şehirleri biz hepsi birbirinin aynı olan çirkinliklerle çirkin ortamlar haline getiriyoruz. Aklim almayı, bu ne faciadır!" Türkiye'de bu konumda birinin böyle bir laf etmesi gerçekten çok sevindirici.

İstanbul'a gelelim. Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı için şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, bu divanhanenin bütün dünyada ve insanlık tarihinde bir benzeri oluşmamıştır. Kapıdan girildiğinde, binanın planı T şeklindedir. Ortada bir havuz vardır. İçeri giren herkes, tamamen simetrik planda sağa doğru yürür. Bina T biçiminin köşelerinde süslü sütunlar vardır. Sol taraftaki sütunların biçimleri şişkindir, sağdakiler oyuktur. Bütün salon emsalsiz altın yaldız zemin üzerine tezyinlidir. Pencerelemin üzerindeki rafların kalınlığı değişir. Köşelere doğru daha dar, ortalarda daha geniştir. Kapıdan girdiğinizde üstünüzdeki dardır, sağa doğru genişler. Raf dar olunca muhteşem altın zemin üzerindeki tezyinatı görürsünüz. Böyle bir hesaplama Batı kültüründe bir tek eserde yoktur. Bugün bu yapının çökük olması akıl almazdır.

III. Ahmet senede 3-5 kere kayıkla gelir, Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı'nın karşısında yarım saat durur, mimarinin güzelliğini seyredermiş. Siz Türkiye'de mimarinin güzelliğini on dakika seyreden bir isim söyleyebilir misiniz?

Avrupa Parlamentosu tarafından İstanbul'da korunması gereken, insanlık tarihinin en müstesna değerleri ilan edildi ve bu kampanyaya yalnızca Avrupa ülkeleri değil, UNESCO da katıldı. Bu kampanya nasıl sona erdi? Bedrettin Dalan bu iş için çalışmakta olan uzmanların arkasına tekme vurdu. Bizler ne yaptık? Ağzımızı açmadık.

1958 yılında İstanbul'da Dünya Mimarlar Birliği'nin şehirçilik komitesi bir haftalık bir toplantı yaptı. Komite Başkanı'nın konuşmasında özet olarak söylediği şeydu: İnsanlık tarihinin bu en müstesna kültürlerinin, en büyük değerlerinin üst üste yer aldığı, insanlık tarihinin en müstesna toprak parçasının üzerindeki bu eserleri muvakkat hüsnü muhafaza imtiyazına sahip olunmalıdır. Yani, bu varlığı korumazsak, çocuğuna eziyet eden ailenin elinden o çocuk nasıl kurtarılırsa, hatta aileyi cezalandırırsa, doğrusu geldiğimiz noktada biz de buna layık duruma düşüyoruz.

Koskoca İstanbul yapı stokundan elimizde üç buçuk ahşap yapı kalmıştır. Bir parçası Zeyrek'te, bir parçası Süleymaniye'de, üç-beş yapı da Kadırga'da. 1974 yılında İstanbul'da Alman Arkeoloji Enstitüsü öncülüğünde Zeyrek'in 178 evinin her unsurunun ölçüleri alındı ve bugün hâlâ Zeyrek'i kurtarmak için yeni projeler hazırlanıyor!

Çok büyük bir teorisyen, Türkiye'yi gördükten sonra 1958 yılında Birleşmiş Milletler'de bir konferans düzenletti ve gelişme halindeki ülkelerde nasıl davranılması gerektiğini anlattı. Gelişmiş ülkelerin teferruatçı, kısıtlayıcı sistematiğiyle yönetim ve planlamayı gelişme halindeki ülkeler kabul edip uygulamaya kalkarlarsa, bu, bu ülkelerin felaketi olacaktır dedi. Çünkü bu teferruatçı kontrolcü sistem çok sayıda yetişmiş insan ister. Halbuki **gelişme** halindeki ülkelerde en **değerli** olan ve en **kıt** olan, bu **seçkin** insandır. Şehirleşme ve korumada bunun tam tersi yerine getirildiği, işi bilenler hiçe sayıldığı için bugün her şey yanlış olmaktadır.

Ayasofya için çok büyük gayret sarf ediliyor; inşallah başarılı olunur. Durumu açık. Küçük Ayasofya'nın içerisine bir sağlamlaştırma iskelesi kuruluyor; kurtulacak. Her ikisi de namütenahi önemli iki bina. Mimarlık tarihine, insanların dünyalarına, düzenlerine başlangıç teşkil eden iki bina. Üsküdar Mihrimah Sultan Camii keza asimetrileriyle, bir mimari eserini hareket ifadelerini gündeme getiren namütenahi inceliklere sahip bir yapı.

Süleymaniye Camii'nin 1958'de yapılan restorasyonu sebebiyle, depremde büyük minarenin yıkılma ihtimali var. Minare caminin üzerine yıkılırsa cami de yıkılabilir. Depremden söz ediyorsak, bu aşamada yapılacak eylem hakkında konuşmakta yarar var Türkiye'de. Zeyrek'te örneğin evlerinde oturanlar **evlerini daha pahalıya nasıl satacaklarının hesabını yapıyorlar**; ama ev çökerse çöksün.

Bir bina yıkılıp içerisindeki insanların ölme tehlikesi varsa, belediyenin bunu tespit etme mükellefiyeti ve belirli prosedürlerle o binayı -yıkılıp içerisindeki insanlar ölmesin diye- tahliye edip, boşaltıp yıkma kararını alma hakkı var.

Bunları söylemek katiben yeterli değildir. Bir hareketi başlatmak zorundayız. Buraya gelenlerin her biri bu hareketin gönüllüsü olmak üzere imza vermeliler. Eğer Türkiye'de büyük bir tarih bilincinin ürünü olan bu eserleri kurtarmaya karar verilmeyecekse, bu yerlerin başka sahipleri olacaktır. Bundan rahatsızlık hisseden herkesi böyle bir oluşumun, böyle bir hareketliliğin vücuda getirilmesine davet ediyorum.

Atilla Yücel: İki konuşmayı da dikkatle izledim. Açıkçası beni çok etkileyen bir şeydir, divanhaneye gidince bütün insanların belli bir yöne yönelmeleri. Bu dikkat, duyarlılık elbette üç ay ölçü yapınca elde edilir ama bir yere otuz defa gidince de birşeyler bilinir. III. Ahmet gibi 15 dakika, yarım saat bir konağı, bir yalıyı seyretmekteki **duyarlılık, uyar bakış, kimlik** meselesini kaç kişi paylaşıyor?

On milyon insanın paylaştığı bir metropolden bahsediyoruz. Mesele büyük ölçüde bir politika meselesi, ama paylaşılan bir hayat var ve bugün **çokaktörlü bir toplumsal çerçeve** içinde hareket ediyoruz. **Tahribatın inanç yönü, kültür yönü, ekonomik politik yönü** var, ama bir de **yaşanan gerçek** ve yaşayan insanlar söz konusu.

Önce Murat Belge'ye söz vermek istiyorum. İstanbul gezileri sırasında çevredeki, yapıların içindeki insanlarla ilişkileri konusunda söyleyeceği şeyler ilginç olabilir. Sonra işin bu politikayla ve sivil toplumla, çokaktörlülükle ilgili yanına dair belki hepimiz katkılarınızı ortaya koyarak tartışsak, Turgut Bey'in önerisi için bir zemin oluşturur diye düşünüyorum.

Murat Belge: Bu konularda kabaca iki şey her zaman dikkatimi çekti. Dünyanın büyük kentlerinde yaşayan insanlar, o **kentlerin birçok yerini bilmezler**. Bu çok yadırganacak bir durum sayılmaz; çünkü "Ben zaten burada oturuyorum, nasıl olsa bir gün gelir fırsat çıkar görürüm" diye düşünülüyordur. Böyle bir genel eğilim vardır, ama bu, İstanbul'da her yerde olduğundan daha fazla var. Buradaki mesele de "Nasıl olsa görürüm" gibi bir tavırdan çok başka faktörlere bağlı.

Bu ülkede, uzun bir zaman, tarih kurtulmamız gereken bir şey gibi görülmüş. Eski konakların sahiplerinin çoğu, sattılar güzelim ahşap konakları, betonarme konutlarda oturuyorlar. İstanbul gibi bir büyük kentte, aslında aynı topluluğun iki farklı kültürü gibi değil de iki farklı toplumun üyeleri gibi düşünür insanlar. Örneğin Çarşamba'ya gidin, dolaşın, başka bir memlekete gitmişsiniz izlenimi hemen doğar.

İstanbul kültür gezilerini başlatmak, Mustafa Kemal Ağaolu'nun aklına gelmişti ve sonra "Beyaz Türkler" in arasında çok popüler oldu. Bizler bu kenti normal olarak, kenti semtimiz dışında ana arterlerinde geziyoruz; ama o ana arterden iki sokak içeride ne olduğunu merak etmiyoruz. Zaten herhangi bir vesileyle bu iki sokak öteye geçtiğinizde de, etrafınızı çocuklar sarıyorlar; bu durumdan da anlaşılıyor iki farklı millet olarak yaşandığı. İstanbul'da yaşayan Beyaz olmayan Türklere gelince... Sık sık başıma gelen bir şey: Bir merak eksikliği; ama "**meraklanma yetisini ortaya çıkaracak temel yoksunluğu**" demek daha doğru. Merak etmek için bazı şeylere sahip olmak lazım. Bir yer ararken örneğin X sokağı neresi diye sorarım. "Duymadım" derler, birinci cevap budur. Diğer normal cevap, yanlış yerin tarif edilmesidir. Sonra bulurum, hayret içinde bakarım ki demin adama sorduğum sokağın paralelindeki sokaktır mesela; ama bilmiyorum. Belki tamamen kodlarımız farklı. Belki X sokağı değil de "Topağacının olduğu sokak neresi?" diye sorsam o zaman bilebilir. Ama o adam zaten belli bir sokakta bir yerde oturuyor ve onun dışındaki bir yer onu ilgilendirmiyor. O zaman, iki milletin sakini olduğu bu kentte bir bütünlük bulmak, gerçek anlamda bir kent bilinci oluşturmak, bir kenti paylaşıyor olma duygusunu yaşamak zorlaşıyor.

Samatya Meydanı belediye tarafından ele alınmış ve düzenlenmiş. Belediye başkanı, adaylığı sırasında hangi fabrikayla kaldırım taşı için anlaşmış ve avans almışsa, onun fabrikasında üretilen taşlarla kaldırımlar döşeniyor. Birtakım çiçekler dikilmiş, binalar genellikle beyaza boyanmış (Bodrum'dan bu yana estetik rengi haline geldi beyaz). Başka birkaç ayrıntıyla beraber bir tane de fener koyunca "estetik" oluyor. Samatya Meydanı'nı bilirim, bambaşka bir yerdi. Küçük meyhaneleri, küçük meyhanelerde masa olarak kullanılan kocaman şarap fiçileri vardı orada.

Bir mahalleyi ele alıp düzenlemek aşamasına gelindiğinde, "Eskiden nasıl olduğunu hatırlayan var mı?" diye soran biri yok; hatırlayan da yok. Zaten bir mahallede oturanların **pek azı o mahallede doğmuş**. Bu kentte bu bilgi buharlaşıp gidiyor; bizde **bilgi devamlılığı** diye bir şey yok. Bir adamın aklına esiyor, bir semti kurtarmak istiyor, **kendine göre bazı yöntemlerle** işe başlıyor.

Amsterdam'a bir gidişimde denizcilik müzesine gezdim. Kanal kıyısında bir bina. 17. yüzyıla ait bir ticaret gemisi kıyıya bordalanmış, kanalda duruyor ve geziyorsunuz; ama esas olan, 17. yüzyıldaki geminin tamamen **o dönem teknolojisiyle yeniden üretilmiş** olması. Yeniden yapma böyle ele alınmış. **Restorasyon** işlerini biraz böyle ele almak lazım.

İyi şeyler yapmaya karar verildiğinde, o iyi şeyleri düşünebilen zekâ potansiyeline sahibiz. Onu doğru düzgün yapacak bilgi beceriye sahip insanlar da bol miktarda var bu memlekette. Yetişmiş eleman var. Ama **iyi yetişmiş elemana herhangi bir iş yaptırmamak üzere kurulmuş bir sistem var**.

Atilla Yücel: Konuşmacılara yeniden söz vermeden önce kısa sorular almak istiyorum.

Korhan Gümüş: Türkiyede çokaktörlü bir yapı söz konusu değil. Yerel yönetimlerin STK'larla çalışma alışkanlıkları yok ve bu boşluk üniversitelerle dolduruluyor Türkiye'de. Çünkü STK ile sivil toplumu birbirine karıştırıyoruz. STK'lar halk değildir, sivil toplum değildir.

Halka rağmen kültür varlıklarını korumanın tek koşulu, gözlerini kapamaktır. Kamunun istemediği bir şeyi siyasetçi yapamaz. Yapılacak işlemi halka anlatmak gerekir. STK'ların yerel kesimle işbirliği yapması gerekir. Yönetimi etkilemek, tarafsız bir alan yaratmak gerekiyor. Önceden araştırma yapıp, kamuoyu oluşturup insanların hayatını kolaylaştırmak gerekiyor. Yerel yönetimler ve STK'lar uluslararası standartları uygulamalı.

Nezat Sayın: Uzun bir süre bütün bunların yapılabileceğine, ama çaresizlikten yapılmadığına içtenlikle inandım. Birkaç senedir, aslında bunların düzeltilmek istenmediğini düşünüyorum. Türkiye'de yönetim yaygın

bir suç ortaklığı paylaşımı üzerinden kendi varlığını devam ettiriyor. Bu ülkede yetişmiş insan gücü var, ama kentin korunması için yaygın, güçlü bir derdi yok. Tüm yönetimler "korumamak" üzerine kurulu.

O zaman, tersten giderek şöyle düşünüyorum: UNESCO'nun İstanbul'u kültür mirası listesinden çıkarmasını desteklese mi?! Bağımsız olarak düşünmemiz gerekiyorsa, milliyetçiliği bir kenara bırakacaksa, bunlar çok daha uluslararası kavramlar ve terimlerse, İstanbul listeden çıkarılmalıdır.

Atilla Yücel: Nevzat Sayın'ın önerisi ciddi bir öneri ve kendi adıma katılıyorum. Bu konunun bir iktidar alanı oluşturmak ve yapmak istememekle ilgili olduğu düşüncesine de tümüyle katılıyorum. Tüm resmi kurumlar iktidarın parçası ve meslek erbabı, akademik kuruluşlar, hepsi bir iktidar alanını paylaşıyor ve çıkar birliği içinde. Korhan Gümüş'ün "uluslararası normlar" kavramı da burada çok önemli.

Turgut Cansever: **İktidar meselesi önemlidir.** Burada **devletten** bir şey bekleyebilir miyiz, her şey **toplum** tarafından mı yapılacak sorusunun iki aşaması söz konusu.

Avrupa Konseyi'nin koruma konferanslarında, bir yerde koruma sağlayacaksanız ulaşımı kontrol etmek mecburiyetindediniz, korunacak yerin uzağından insanları geçirmek mecburiyetindediniz der. İstanbul metropolünün % 2'si kadar bir yer olan tarihi yarımada gündüz İstanbul nüfusunun onda biri bulunuyor. Bu yanlış biliyorsak, beraberce dile getiriyorsak, o zaman etkili oluruz.

İstanbul'un tarihi yarımadasında hiçbir değeri olmayan yapılar stoku mutlaka tamamen yıkılacak. Bugüne kadar yarımada sağlamaştırılması için **ruhsat** almış tek yapı yoktur; hepsi **kaçaktır**. Belediye Başkanları sağlamaştırma projelerine imza atamıyorlar, çünkü yapının geçmişine ait belge yok.

Kolektif karşı çıkış olmazsa başarılı olamayız. Mevcut az sayıdaki bina kaybedilirse, bir daha onlara benzer şeyleri tasavvur etmek için birkaç asır geçmesi gerekir. Onun için, bu kadar istisnai bir durumla karşı karşıyayız. İstanbul'da bugün üzerine dayanılacak, insan çevresini daha güzel kılacak 3-5 yüz bina var. **O binalarda oturanların koruma bilinciyle hiçbir ilgisi yok.** Çocuğunu döven, öldürmeye hazır aile gibiler. O zaman toplum olarak, gelecek nesillerin hakkı olan bu değerleri korumak için kolektif bir hareketi başlatmak zoundayız.

Murat Belge: UNESCO'nun İstanbul'u listesinden çıkarmasına karşılık "Niye?" diye soramam. Bence İstanbul'un neden korunacağını daha iyi tanımlayalım: **İstanbul'u, yetkili yöneticilerinden koruyalım.**

Geri getirilemez bir sistemin var olduğu kanısında değilim. Ciddi çabalar var. Türkiye'nin özelliği zaten her zaman çoğulcu olması, çoğulluğun var olmasına izin verilmesi, ama işlerin gidişatını etkilemesine izin verilmemesi. O zaman da yapılan işler tek yanlı gibi görünüyor; ama bu toplumda bundan memnun olmayan, başka türlü düşünen insan yok.

Birtakım şeyleri hizaya getirmek mümkün. **Estetikten, tarih bilincinden** yoksun bir toplumda bu çok zor, ama yapılabilir. Çok zor. Turgut Cansever'e katılıyorum. Ortada mücadele edilecek bir şey var. Mücadele edildiğinde elde edilecek bazı şeyler olduğuna inanıyorum.

Atilla Yücel: Bir şey paylaşmak istiyorum. Militanca tavır galiba burada benimsenen bir şey. Nevzat Sayın'ın önerisi de bunun bir parçası; UNESCO kararına yönelik bir tavır. **Bunu nasıl formüle edip yaygınlaştıracığımızı düşünelim.** Bu topluluğun katılacağı bir süreç kendiliğinden gelişecek ve belki buradan çıktıktan sonra birkaç kişi bunu üstlenecek. Hepinize teşekkür ediyorum.